

L'art de la pedra en sec, declarat Patrimoni Cultural Immaterial de la Unesco

Aquestes construccions constitueixen un dels elements cabdals del patrimoni etnològic de la pagesia al nostre país, on n'hi ha inventariades gairebé 19.000

Barraca de Quicolis, situada al terme de Freginals (Montsià) | Wikilock

L'art de la pedra seca ha estat inclòs a la Llista Representativa de Patrimoni Cultural Immaterial de la Unesco. Així s'ha acordat en la 13a Sessió del Comitè Intergovernamental per a la Salvaguarda del Patrimoni Cultural Immaterial de la Unesco, celebrada a la República de Maurici.

La inclusió de l'art de la pedra seca ha estat presentada en una candidatura conjunta de vuit estats europeus: Xipre, Grècia, Croàcia, Eslovènia, Suïssa, Itàlia, França i Espanya. La candidatura va ser presentada l'any 2017 i el seu nom oficial és, en anglès, *Art of dry stone: knowledge and techniques*, traduït, *L'art de la pedra seca: coneixements i tècniques*.

Les construccions de pedra seca constitueixen un dels elements cabdals del patrimoni etnològic del món de la pagesia del nostre país. La tècnica i coneixement de la pedra seca consisteix a aixecar qualsevol construcció amb pedres de l'entorn immediat sense cap material de cohesió, com ara la calç o el guix.

D'esta manera, s'ha erigit una gran diversitat tipològica de construccions, en la seua major part relacionades amb l'economia tradicional agro-ramadera, l'explotació del bosc i l'abastament d'aigua: cabanes o barraques, masos, marges, cisternes, paravents, carrerades o cabanes, aljubs, basses, escales, ponts, estructures de caça, forns de calç o d'oli de ginebre, etc.

Imatge dels participants a un curs de pedra seca. Foto: Marques de Pastor

La pedra seca es practica des de la prehistòria, sobretot a partir del neolític. A Catalunya en tenim nombrosos testimonis, que s'han produït ininterrompudament des dels ibers (segle VI aC) fins als nostres dies. L'edat d'or de la pedra seca al nostre país, tanmateix, i a la qual corresponen la majoria de construccions que encara romanen dempeus en l'actualitat, va de finals del segle XVIII fins a finals del segle XIX.

Tradicionalment, els practicants d'aquesta tècnica han estat persones que combinaven la seua faena al camp o al bosc amb tasques puntuals d'aixecament i restauració de construccions utilitàries, per bé que també hi havia individus i grups especialitzats en les tècniques més complexes. Amb la crisi dels sistemes tradicionals d'explotació dels entorns rurals, estes construccions van davallar de manera dràstica, per donar pas a constructors especialitzats així com a persones que aprenen i practiquen la tècnica desinteressadament de la mà d'associacions culturals.

Actualment, hi ha gairebé 19.000 construccions de pedra seca inventariades a Catalunya, segons l'inventari de Wikipedra (<http://wikipedra.catpaisatge.net>), que coordina l'Observatori del Paisatge, de les quals les comarques de les Terres de l'Ebre en representen un dels majors exponents. D'altra banda, l'Inventari del Patrimoni Etnològic de Catalunya té inventariats més de 7.000 elements d'arquitectura tradicional (http://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgcpt/02_patrimoni_etnologic/inventari-del-patrimoni-etnologic/consultaIPEC/), bona part dels quals, tot i que no es poden quantificar exactament, són construccions de pedra seca. Els mapes d'estes construccions també es poden consultar (http://cultura.gencat.cat/ca/departament/estructura_i_adreces/organismes/dgcpt/02_patrimoni_etnologic/inventari-del-patrimoni-etnologic/).

Les entitats que es dediquen a la pedra seca a Catalunya, la majoria de caràcter local o comarcal, estan agrupades sota l'Associació per la Pedra Seca i l'Arquitectura Tradicional (APSAT), hereva de l'antiga Coordinadora d'Entitats per la Pedra Seca. L'APSAT forma part de l'Observatori del Patrimoni Etnològic i Immaterial, que coordina el Servei de Recerca i Protecció de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme Cultural.